

Entrevista Lluís-Anton Baulenas Escriptor

Text: **Ada Castells** Foto: **Jordi Garcia**

**Baulenas
afegeix el Sant
Jordi a la llarga
llista de premis
que ja ha
guanyat en la
seva carrera**

Assassinat Primo de Rivera no és un encàrrec qualsevol. El rep Berta Panatis i, com que és una noia disciplinada, l'acompleix amb determinació. El problema és que les coses no acaben d'anar com ella havia previst. A l'espera de l'ordre d'actuar, acompanyada del seu pare esguerrat, acaba malvivint en un poblet del Ripollès, aïllada del món. Tot plegat s'ho ha inventat Lluís-Anton Baulenas, ho ha titulat *El nas de Mussolini* i li ha valgut el premi Sant Jordi. Ens el trobem en un petit despatxet del Grup 62, enlluernats amb els lloms taronges de la col·lecció *A Tot Vent* de Proa que, gràcies a Baulenas, ja ha arribat al número 510. Aquesta és una de les primeres entrevistes que respon arran de la publicació de la novel·la i li servim d'entrenament per quan s'hagi d'encarar als lectors. Li caldrà. Ser premi Sant Jordi té els seus compromisos. La cursa acaba de començar.

Amb aquesta novel·la ens porta al temps de la dictadura de Primo de Rivera. Què li ha cridat l'atenció d'aquell temps?

Sempre començo pensant en la història que vull explicar i després miro de col·locar-la en el període que em vagi bé. Volia fer una reflexió sobre el terrorisme i la necessitat de matar per les idees. La podria haver situat en l'actualitat, és cert, però també volia explicar una història d'aïllament voluntari, i això sí que difícilment ho hauria pogut situar ara. Un cop ja he triat l'època, m'hi fico per poder oferir el context històric, cosa que m'agrada molt.

Es nota.

Sí, m'agrada treure-li el suc i, en aquest cas, quan m'hi vaig posar, vaig veure que donava per a molt. En aquell temps, hi havia un contrast: per una banda, la culminació d'una utopia, amb la Unió Soviètica que està en la fase màxima d'expansió, i per l'altra, la crisi de les democràcies burgeses i l'aparició

del feixisme. En documentar-me vaig veure que Mussolini estava molt de moda.

¿L'atemptat a Mussolini que narra en el primer capítol és real?

Sí, topar amb aquest atemptat va ser fantàstic. Em va servir perquè la protagonista s'emmirallés en la dona que va provar de matar el dictador italià. Es tractava d'una irlandesa d'aspecte inofensiu que va disparar un tret al dictador a boca de canó, amb la mala sort que el va tocar al nas i que el segon tret es va encallar.

Però la història de la dona aïllada a l'espera de l'ordre de matar Primo de Rivera és inventada.

Sí. Volia reflexionar sobre un personatge que espera rebre l'ordre de matar. Preguntar-me fins a quin punt la ideologia pot dur a obeir una ordre que és tot el contrari de l'educació judeocristiana que hem rebut. Com es pot aguantar això sense informació i durant quant de temps? De fet, el que a mi m'agrada és posar els personatges en situació límit. Jo explico històries de persones i les seves contradiccions.

Què representa el personatge de Berta Panatis?

Ella vol ser un exemple del que passava en aquella època a Catalunya. Hi havia una forta separació entre el món sindicalista i el comunista, cosa que a Espanya no passava. Aquest acaba sent un dels problemes greus dels republicans durant la Guerra Civil. La protagonista viu intensament aquesta crisi. Ella és un exemple de militant fanàtica que acata una ordre d'aquesta mena i també de persona il·lusionada que creu que un món millor pot ser possible.

El llibre s'estructura a base de capítols titulats pels seus protagonistes. Els altres dos elements clau són l'empleada de correus del poble i el pare de Berta. Quin paper hi juguen?

La dona de correus és una supervivent, i això implica tenir una visió més pragmàtica. El món del pare és el món dels enganxats a contrapeu en una època de canvis que implicava una adhesió total o res. No hi ha lloc per als que dubten. Perden el ritme i s'han d'adaptar o són eliminats.

Amb quin d'aquests tres personatges principals s'identifica més?

Sé per què escric: per construir un àmbit íntim en un món uniforme”

Per a mi no hi ha res que valgui més que la vida, i en un món en què no et creus res, és difícil entendre aquest fanatisme de la Berta. A través del personatge vull demostrar que la simplicitat en els plantejaments no sempre és bona. És allò d'aquella frase de Brassens: “Morir per les idees, d'acord, però de mort lenta”.

Tampoc no hi falta un cacic.

Sí, ell és el símbol dels temps que se'n van i no tornaran. Econòmicament parlant, viu el crac del 29, cosa que, per atzar, fa la novel·la curiosament actual. Ell també m'ajuda a simbolitzar el canvi de temps que va dur la gent de dretes a manifestar-se.

En aquest sentit, la novel·la també pot ajudar a entendre el perquè de la guerra.

Indirectament sí, perquè les contradiccions de la Guerra Civil apareixen en aquesta etapa. El món de la CNT xoca amb el comunisme internacional. Amb la

guerra, la força de l'estalinisme pren la màxima expressió. La idea que la finalitat justifica els mitjans està molt present en aquesta època. Això és molt desconegut, però després de la Primera Guerra Mundial, durant uns anys, va estar a punt de triomfar la revolució soviètica a Alemanya i d'aquí ve que a Espanya es veiés com un fet possible. Tot això ajuda a entendre per què Berta és capaç de sacrificar-se tant per una idea.

Fins a l'extrem de passar gana.

Ella s'ha posat al cap que és un granet de sorra. Que accepti passar gana és una manera d'autopunició, de fer-se mal. Vol dignificar la contradicció que hi ha dins seu. Per això, a la novel·la hi he volgut posar molts símbols de tipus bíblic: ella s'ha de sacrificar per tots, vèncer les temptacions, igual que Crist. En el fons, no hi ha tanta diferència entre una terrorista i una fonamentalista cristiana.

“A totes les meves obres hi ha algú amb problemes físics”

Tot això, però, per què no ens ho ha explicat situant-ho en l'actualitat?

En aquesta novel·la he treballat molt l'efecte mirall. La situo del 1923 al 1930, però és sobre l'actualitat. Amb *La felicitat* això em va passar per casualitat. Jo tractava de l'obertura de la Via Laietana i després es va fer el mateix amb el Raval. En aquest cas, l'efecte és buscat. Preguntar-se com la ideologia i la religió et porten a una simplificació d'idees és un tema de principis del segle XXI. Podria haver parlat d'un pistolero d'ETA o d'un fonamentalista musulmà, però la qüestió de l'aïllament hauria estat poc creïble. La podria haver posat en un pis franc, però m'interessava més tancar-la en una muntanya, que sol ser símbol d'obertura. Que ella no traspassi els límits del terme municipal intensifica més la idea que el personatge és molt disciplinat. A l'actualitat m'hauria estat impossible fer creïble un aïllament com aquest.

Per què és una dona, la protagonista?

A les meves novel·les, ho tinc bastant repartit. No tinc problemes de canvi de sexe. Ja hi estic acostumat. Per ser dona és més fàcil que li encarreguin un magnicidi, tal com va passar amb el cas de Mussolini. Som als anys 20, en què una dona pot acostarse a un home sense despertar la sospita que li clavarà dos trets a boca de canó. També em serveix per diferenciar-ho del pistolisme dels homes, que és cruel i directe, i fins i tot desideologitzat. Com es veu en el fet que alguns van passar de treballar per a la CNT a fer-ho per a la patronal per una qüestió de diners. En canvi, les dones no estaven en el pistolisme, però sí en accions més sofisticades, en complots i espionatges.

Quina aportació literària fa amb aquesta novel·la?

A mi sempre em sembla que estic fent la mateixa novel·la. Poso una persona en una situació límit i miro si sobreviu, per resumir-ho en una línia. El que passa és que busco contextos allunyats sempre dins del segle XX i això fa que semblin diferents.

I per què no es mou del XX?

Vull controlar-ho. Per a mi escriure una novel·la ambientada al segle XV seria ciència-ficció, només que en lloc del futur mi-

raria cap al passat. Sóc bel·ligerant amb el tema de la novel·la històrica. Jo faig novel·les de personatges i la història els influeix.

El pare té una mà morta. Per què?

Si algun dia em pregunten què tenen en comú les meves novel·les, ja sé què diré: en totes hi ha una persona amb problemes físics. Amb un tret físic deficient s'accentua més la feblesa i la capacitat de superació a través de la voluntat. Un recurs fàcil? No, tot està inventat i tot pot ser fàcil. A mi em va bé per donar una idea de la inhumanitat de l'època. Com un home laboralment molt competent queda destruït per un accident que l'obliga a una certa incapacitat. Només hem de pensar que a la Casa de la Caritat posaven junts els deficients mentals amb els esguerrats.

La novel·la és plena d'informacions suplementàries.

Per a mi són imprescindibles per treballar els personatges. Fins que no tinc tota aquesta informació, jo no els veig. No ho sabria fer de cap més manera. Els personatges necessiten saber qui són fins al fons, i la meua feina és donar-los aquesta informació.

Les seves novel·les han estat publicades en 10 països. L'última golejada ha estat entrar amb *Per un sac d'ossos* als Estats Units, i a la Xina amb *La felicitat*. Com ho viu?

Em sorprèn. És evident que és una satisfacció, però no només personal sinó per comprovar que la literatura realment serveix i és capaç de donar missatges universals. Això és molt important en un replantejament continu de la funció de la literatura. Ara ja fa uns quants anys que sé per a què serveix.

Ah sí? Per a què?

Davant del bombardeig d'informació i uniformització, la gent opina pel que diu la tele. A través de la imaginació, la narrativa permet agafar l'origen de la informació i que un se'n faci un criteri personal i intransferible. La literatura et fa particular i et fa rumiar. El meu servei és construir aquest àmbit de privacitat a través de la ficció i m'agrada saber que aquest àmbit és el mateix a França, a Itàlia, a Holanda o on sigui. Aquesta suma de servei i creació artística m'interessa molt.*